

UREDNIŠTVO IN UPRAVA
Videm - via Vitt. Veneto, 32
Tel. 56033 - Poštni predal 186
Glavni in odgovorni urednik
VOJMIR TEDOLDI
Tiskarna T. Marion - Videm

MATAJUR

GLASILO SLOVENCEV V VIDEMSKI POKRAJINI

N A R O Č N I N A :
Za Italijo: polletna 600 lir -
letna 1000 lir - Za inozemstvo:
polletna 800 lir - letna 1500 lir
Oglasi po dogovoru.
Posamezna številka 50 lir

Leto XVII - N. 22 (359)

Udine, 31. december 1966

Izhaja vsakih 15 dni

V NOVO LETO

Je že tak običaj, da delamo ob koncu slehernega leta bilanco za nazaj, hkrati pa skušamo nakazati načrte in želje za prihodnje, novo leto.

Menda ni treba še posebej poudarjati, da s izprihodnje leto želimo predvsem mir na vsem svetu, leto brez vojn, spopadov in drugih neprijetnosti, zase pa seveda čim več dela, ljubezni, uspehov in čim manj skrbi.

Bilanca letošnjega leta vsekakor ni slaba, a bi lahko bila mnogo boljša. Predvsem, kar zadeva narodnostne pravice Slovencev v videmski pokrajini. Za nami je slovenska stoletnica priključitve naše pokrajine k Italiji, za nami je obisk predsednika republike v naših krajih, za nami je tudi ne davno šesto zasedanje glavnega sveta Slovenske kulturno-gospodarske zveze v Trstu. Mnogo naših želja in hotenj v tem letu ni bilo izpolnjenih, čeprav so bile jasno izražene tako v poslanici predsedniku republike ob njegovem obisku pri nas, kot tudi v resoluciji šestega zasedanja glavnega sveta Slovenske kulturno-gospodarske zveze v Trstu 18. decembra letos.

In v tej resoluciji, oziroma njenih sklepih, je nekaj zahtev in želja, ki bi jih radi uresničili v prihodnjem, 1967. letu.

Navedimo nekaj sklepov tega zasedanja, ki jih lahko mirno zapišemo kot naše želje za prihodnje leto:

— Slovenci v tržaški, goriški in videmski pokrajini terjamo globalno rešitev naših vprašanj. Načela, izražena v ustavi in statutu, morajo postati pravno obvezna. To se lahko stori ali s sprejetjem enotnega, posebnega zakona za zaščito slovenske manjšine v Italiji ali z dopolnitvijo, odnosno spremembo tistih zakonov, ki bi dopolnjeni določali pravice Slovencev ali z uzakonitvijo Posebnega statuta z razširitvijo njegove veljavnosti na vse področje, kjer živijo Slovenci. Nujno je tudi razčiščenje pristojnosti države in dežele v pogledu zaščite slovenske manjšine;

— razširiti je treba zakon o slovenskih šolah na videmsko pokrajino;

— ko gre za obrambo osnovnih interesov slovenske narodnostne skupnosti, je treba opustiti vsakršno medsebojno polemiko zaradi iskanja strankarskih koristi. Z vztrajnimi napori je treba premostiti vse morebitne razlike in najti skupna stališča, ki jih bomo potem vsi zastopali.

To je samo nekaj sklepov iz resolucije, sklepov, ki jih lahko z mirno vestjo zapišemo kot želje, ki naj se izpolnijo v prihodnjem letu. Upravičeno lahko upamo, da bo prihodnji, novoletni uvodnik na tem mestu v bilanco leta 1967. zapisal mnogo naših uresničenih želja.

V živahnem vzdušju zasedanje glavnega sveta

Delegati Slovenske kulturno-gospodarske zveze razpravljali v Trstu o zelo važnih problemih

Zahtevali so, naj se v duhu in črki italijanske ustave in posebnega statuta dežele spoštujejo vse manjšinske pravice - Poziv na enotnost vseh Slovencev - Prisotni tudi zastopniki slovenske manjšine na Koroškem in italijanske v Istri in Reki ter predstavniki političnega in kulturnega življenja SR Slovenije in Hrvaške

Sprejeti zelo važnih sklepi posebno kar zadeva Slovence v videmski pokrajini

Dne 17. in 18. decembra je v tržaškem slovenskem kulturnem domu zasedal glavni svet Slovenske kulturno-gospodarske zveze, osrednje organizacije slovenske narodne skupine v Italiji, ki združuje najbolj pomembne kulturne, prosvetne in gospodarske ustanove ter združenja Slovencev na Tržaškem, Goriškem in v videmski pokrajini. Poleg delegatov posameznih včlanjenih organizacij so se tega pomembnega zbora udeležili tudi številni gostje, med njimi predstavniki Zveze slovenskih organizacij na Koroškem, zastopniki Italijanske unije za Istro in Reko, predstavniki SZDL Slovenije in Hrvaške ter zastopniki političnih strank in skupin dežele Furlanije-Juljske Benečije.

Osrednji del zbora je bil referat predsednika SKGZ Borisa Raceta o «poteh do vsestranske enakopravnosti slovenske manjšine v Italiji»,

stujejo določila mednarodnih pogodb in zakonov, marveč se morajo ta določila izvajati v vsakdanji praksi. Zlasti pa je potrebno, da se manjšinsko vprašanje rešuje globalno, torej v celoti in da pri tem reševanju neposredno sodeluje prizadeta manjšina, ki le sama najbolj ve, kaj ji je potrebno za njen obstoj in nadaljnji razvoj.

Odločno je predsednik Race zavrnil vse poskuse, da bi manjšina bila drobiž za poravnano računov med posameznimi strankami, ter naglasil: «Brez aktivne udeležbe manjšine kot celote pri urejanju njenih zadev, brez njene navzočnosti, brez možnosti, da opozarja, reagira in terja, ni možna učinkovita pot k dosegu njene enakopravnosti. Le reagiranje pripadnikov manjšine je merilo za stopnjo pravic, ki jih uživajo. Zato pa mora imeti manjšina pravico in dejanske možnosti, da prevzema aktivno vlogo v družbenem življenju dežele, v kateri živi, da torej odloča o sebi in da postane na svojem področju suveren in samostojen dejavnik». V tej zvezi je tudi omenil, da vzdržujejo predstavniki obeh osrednjih organizacij koroških Slovencev neposredne stike z zvezno in deželno vlado, prav tako pa se tudi predstavniki Italijanske unije za Istro in Reko neposredno pogovarjajo s pristojnimi organi oblasti, kadar gre za urejanje manjšinskih zadev.

Kot bistven element v življenju narodne manjšine je poudaril stike med manjšino in matičnim narodom, kar bistveno prispeva k izboljšanju odnosov med sosednimi deželami, s tem pa tudi k izboljšanju ozračja, v katerem se obravnavajo in rešujejo manjšinska vprašanja.

Ob koncu zasedanja sprejeta resolucija postavlja na važno mesto zahtevo po enakem obravnavanju vseh Slovencev v Italiji, torej tudi

Slovencev v Videmski pokrajini in Kanalski dolini, katerim Italija doslej sploh odreda pripadnost k slovenski narodnosti. Nadalje vsebuje resolucija zahtevo po priznanju pravice Slovencev do uporabe slovenskega jezika v javnem življenju ter po doslednem izvajanju vseh tistih določil, ki jih v korist slovenske manjšine vsebujejo mednarodne pogodbe in ustava. Treba je razčistiti nejasnosti glede pristojnosti države in dežele pri urejanju manjšinskih zadev, predvsem pa je treba zagotoviti, da bo manjšina po svojih predstavnikih udeležena povsod, kjerkoli bo šlo za reševanje njenih problemov in zahtev. Poleg tega navaja resolucija še vrsto podrobnih nalog, kot so prizadevanje za izpolnitev slovenskega šolstva na Tržaškem in Goriškem, doseg pravic beneških Slovencev do lastnega šolstva ter zahteva za podporo raznim društvom, organizacijam in ustanovam manjšine iz javnih sredstev.

SREČNO NOVO LETO 1967

vsem bralcem, sodelavcem in prijateljem

kateremu so sledila poročila tajnika Samse in načelnikov devetih komisij, po izčrpnih razpravi pa je zbor izvolil nov izvršni odbor ter izglasoval resolucijo o smernicah za dela SKGZ v bodočem obdobju.

V svojem obširnem referatu je predsednik SKGZ Boris Race, podrobno analiziral dosedanja prizadevanja Slovencev v Italiji za dosego popolne in vsestranske enakopravnosti. Pri tem je poudaril, da je položaj narodne manjšine lahko zadovoljiv le takrat, če je manjšina v odnosu do večinskega naroda enakopravna v gospodarskem, političnem in kulturnem pogledu. Za dosego te enakopravnosti pa ne zado-

devanja Slovencev v Italiji za dosego popolne in vsestranske enakopravnosti. Pri tem je poudaril, da je položaj narodne manjšine lahko zadovoljiv le takrat, če je manjšina v odnosu do večinskega naroda enakopravna v gospodarskem, političnem in kulturnem pogledu. Za dosego te enakopravnosti pa ne zado-

Se živa upanja za boljšo bodočnost naših ljudi

Se bo Beneška Slovenija osvobodila svoje atavistične potrtosti?

Ali bo leto 1967 odločilno za ozemlja v videmski pokrajini, kjer živi slovenska jezikovna skupnost? Še vse je treba napraviti ali urediti: šole, otroške vrtnice, ljudske hiše, ceste, rečne nasipe, zadržne hleve, vodovode, kanalizacije itd. - V marsikaterem kraju obstojajo možnosti za gradnjo tovarn, v drugih pa za ustvaritev klimatičnih postojank, ki bi lahko postale velika vaba za turiste

Medtem ko gre leto 1966 h koncu, se nam zdi, da ni neumestno, če podamo bežen pogled na splošno panoramo - gospodarsko, socialno in etnično - naše zemlje in da se vprašamo kaj smo dosegli v tem letu in kakšne perspektive se predstavljajo v leto 1967 za Beneško Slovenijo in za vse slovensko govoreče ljudi videmske pokrajine.

Do tega trenutka zaenkrat ne moremo trditi, da so se pristojni in odgovorni organi spravili preveč iz ravnesja zaradi prevelikih finančnih pomoči ali zaradi skrbi za uso-

do naše skupnosti, katera še danes ne uživa pravic, ki jih potrjuje republiška ustava v prid narodnim manjšinam.

Na nek gotov način se je vsekakor raje podpiralo in spodbujalo one — začenši s Pacificom Valusijem — takoj po priključitvi videmske pokrajine k italijanski monarhistični državi in do tistih, ki so si vedno in si še danes prizadevajo, da smešijo obstoj naše skupnosti — ki so imeli vedno za cilj raznarodovanje slovensko govorečih ljudi, ki so omamljeni od več ali manj drz-

nih obljub «galoppinov» tistega časa pred enim stoletjem glasovali za priključitev in ostali potem grenko razočarani, kajti obljube, da bodo dobili upravno in sodno avtonomijo in vse pravice, ki pripadajo narodni in jezikovni manjšini, kakršne so že uživali stoletja, niso držali. In na ta način se je prebivalstvo slovenskega jezika nahajalo in se še nahaja v precej slabšem položaju kot pod starimi gospodarji, ki so vladali na Dunaju.

Nekoliko upanja je vlil beneškim (se nadaljuje na 3. strani)

Novo izvoljeno vodstvo SKGZ

V izvršni odbor so bili izvoljeni:

1. Benedetič Filibert (Trst) — 2. Bole Stanko (Trst) — 3. Cupin Darj (Trst) — 4. Černo Viljem (Videm, Beneška Slovenija) — 5. Fornazarič dr. Elio (Trst) — 6. Godnič dr. Jan (Trst) — 7. Gruden dr. Igor (Trst) — 8. Hlavaty dr. Robert (Trst) — 9. Jagodic arh. Darj (Trst) — 10. Jarc Andrej (Gorica) — 11. Kandut dr. Jakob (Videm, Kanalska dolina) — 12. Kjuder Oskar (Trst) — 13. Kont Marjan (Videm, Ben. Slov.) — 14. Kosmina dr. Igor (Trst) — 15. Košuta Dušan (Trst) — 16. Križmančič Silvan (Gorica) — 17. Kukanja dr. Angelo (Trst) — 18. Mermolja dr. Tanja (Gorica) — 19. Nanut Karel (Gorica) — 20. Oblak dr. Stanislav (Trst) — 21. Ota Drago (Trst) — 22. Ota Ignacij (Trst) — 23. Pahor Nadja (Trst) — 24. Pečenko inž. Josip (Trst) — 25. Predan Izidor (Videm, Ben. Slovenija) — 26. Prešeren Simon (Videm, Kanalska dolina) — 27. Primožič dr. Mirko (Gorica) — 28. Primožič Vid (Gorica) — 30. Race Boris (Trst) — 31. Radovič Sergij (Trst) — 32. Rauber prof. Rado (Trst) — 33. Renko inž. Stanislav (Trst) — 34. Rožič Saverij (Gorica) — 35. Rupel prof. Aldo (Trst) — 36. Samsa Bogo (Trst) — 37. Sancin dr. Peter (Gorica) — 39. Škerlj dr. Franc (Trst) — 40. Švab Edvin (Trst) — 41. Tavčar prof. Josip (Trst) — 42. Tedoldi Vojmir (Videm Ben. Slovenija) — 43. Vesel Gorazd (Gorica) — 44. Volk Lucijan (Trst) — 45. Vrabec Ubald (Trst) — 46. Waltritsch Marko (Gorica).

V nadzorni odbor pa so bili izvoljeni: 1. Budal dr. Andrej (Trst) — 2. Cotič Janko (Gorica) — 3. Hreščak Dušan (Trst).

Predsedstvo, ki je bilo izvoljeno par dni po izvolitvi izvršnega odbora, sestavljajo sledeči: predsednik Boris Race, podpredsedniki dr. Peter Sancin, dr. Angelo Kukanja in Izidor Predan, tajnik Bogo Samsa, namestnik tajnika dr. Mirko Primožič. Načelniki komisij pa so: za upravno-politična vprašanja dr. Peter Sancin, za šolstvo Bogo Samsa, za Beneško Slovenijo inž. Stanislav Renko, za kulturo Edvin Švab in Gorazd Vesel, za gospodarstvo dr. Stanko Oblak, za doraščajočo mladino Nadja Pahor in za mladino in šport Vito Svetina.

Iz Nadiške doline

Spomnili so se osmih padlih partizanov

V nedeljo pred Božičem so se v Čedadu spomnili osmih partizanov, katere so 18. decembra 1944. leta ustrelili Nemci ob zidu športnega igrišča. Na tem mestu je sedaj vzdignjena spominska plošča z imeni padlih, ki so sledeči: Severino Rocchetto iz Palazzolo dello Stella, Aldo Faidutti iz Sacleto, Lodovico Puntis iz Aquileje, Francesco Pecorini iz Opatjevega Sela, Rodolfo Bastiani iz Krminja, Antonio Marini iz Dobrovega v Brdih, Stojan Terpin iz Vipolže in Giacomo Impala iz Santa Lucia del Mele.

Manifestacija, ki se je vršila na pobudo Zveznega odbora odporiškega gibanja iz Čedadu in občinske administracije, se je pričela ob deseti uri dopoldne v loži pred občinsko palačo, kjer so se zbrale številne oblasti in predstavništva med katerimi gen. dr. Olivieri kot zastopnik občine, geom. Namor kot zastopnik pokrajine in druge vojaške in civilne oblasti: učitelj Bront za Zvezni odbor odporiškega gibanja, predsednik pokrajinskega ANPI (Associazione Nazionale Partigiani Italiani) Federico Vincenti, zastopnik Zveze političnih preganjancev Ruffino, predstavniki jugoslovanskih oblasti, številni sorodniki padlih in zastopniki raznih zvez borcev, partizanov, šolarjev itd.

Dolgi sprevod se je nato pomaknil proti športnemu igrišču, kjer so položili pred spominsko ploščo lovorjev venec z napisom «La città di Cividale», nato pa je prof. Luciano Morandini spregovoril ganljive besede o žrtvovanju osmih padlih partizanov in o vseh onih, ki so darovali življenje za svobodo.

Za poplavlence

Člani čedadške zadružne mlekarne so nabrali za poplavlence 270 tisoč lir. Upravni svet mlekarne je to vsoto poslal trem najbolj prizadetim občinam v Karniji.

Domografsko gibanje

Koncem preteklega meseca je čedadška občina štela 10.812 duš, od tega 5.228 moških in 5.584 žensk. Pretekli mesec se je v občini rodilo 17 otrok, umrlo je 19 oseb, v občino se jih je priselilo 26, izselilo se jih je pa 56.

Za otroške vrtce

«Cassa di risparmio» iz Vidma je potom čedadške filiale podelila za božične praznike otroškimi vrtcem čedadškega okoliša 210 tisoč lir, ki so bile tako-le razdeljene:

Čedad 50 tisoč; Gagliano 15 tisoč; Ahten, Azla, Fojda, Mažerole, Črni vrh, Orsaria, Premariacolo, Prešnje, Sv. Lenart po 10 tisoč lir; Klodič, Dolenja, Moimacco, Platac, Petejeh, Sovodnje, Tarčent, Gorenji Trbilj in Dolenji Brnas pa po 5 tisoč lir.

Sv. Peter Slovenov

Javna dela

Občinska administracija je te dni dala v apalt dela za gradnjo zidu ob cesti, ki vodi v Gorenji Brnas. Stroški za to delo znašajo dva milijona lir, za kar je dežela dala svoj prispevek.

Dežela je dala tudi en milijon in 500 tisoč lir prispevka za ureditev ceste, ki poteka ob občinski cesti od Gorenjega Brnasa proti

Kosti. Z deli bodo pričeli čim bo vreme dopuščalo.

Občinska bilanca izenačena

Občinski svet je pretekli teden potrdil proračune za leto 1967 in proračun za občinski konvikt. Za prihodnje leto se predvideva 150 milijonov lir izdatkov. Bilanca je izenačena.

Sv. Lenart

Zasedanje občinskega sveta

Pretekli teden se je sestel ob-

činski svet, na katerem so sklenili, da bo občina dala svoj prispevek lastnikom javnih telefonov. Sprejeli so tudi občinski proračun za prihodnje leto in načrt za adnjo vodovoda v Hrastovju, ki bo stal pet milijonov 600 tisoč lir. Potrdili so tudi novo tarifo trošarinskega davka za leto 1967, ob koncu zasedanja pa so imenovali revizorje obračuna za leto 1966.

Nesreča ne počiva

V bolnico so morali peljati 41 letnega Emila Chiačiča, ker je padel s kamjona iz katerega je sklada drva. Pri padcu si je zlomil desno roko in bo ozdravil v enem mesecu.

Pri delu na polju si je močno poškodoval desno roko tudi 35 letni Danilo Oviszak. Ozdravil bo v enem tednu.

Pozdravljajo svoje domače

Tako kot v drugih večjih italijanskih mestih, kjer je naseljenih več Furlanov, imajo tudi v Torinu «Fogar furlan» (furlansko ognjišče), ki združuje vse Furlane, ki niso mogli najti dela na domačih tleh in so se morali izseliti. V tej ustanovi so skoraj povsod tudi beneški Slovenci, ki so tudi, kakor Furlani, primorani hoditi po svetu za zaslužkom.

V Torinu jih je kar lepa skupina iz Nadiške doline kakor se vidi na sliki. Slikali so se 25. oktobra t.l. ob priliki, ko je bil Licurgo Luigi Dalmasson iz Spetra ob Nadiži imenovan za viteza republike. Poslali so nam to sliko z željo, da jo objavimo in da pozdravimo v njihovem imenu vse znanke in prijatelje.

TAVORJANA

Otvorili novo tovarno za obdelavo "piasentinskega" kamna

Tudi letos so v Tavorjani lepo praznovali sv. Lucijo, ki je zaščitnica kamnosekov, katerih je v tem kraju, kakor znano, kar lepo število. Slavlja so se udeležili tudi predsednik deželne odbora dr. Berzanti, deželni svetovalec Romano, predsednik pokrajine prof. Burtulo in predsednik Esa Di Natale.

Prisotni so bili poleg drugih tudi okrajni predsednik Marioni, načelnik kategorije gradbenikov Marino Sigura, Direktor Esa Selan, direktor Zveze obrtnikov Maroadi, direktor pokrajinske obrtniške posojilnice Molina, šef operativnega urada Esa Masseu, tavorjanski župan Comelli, arhitekti Vittorio, Longhetto in Puntin, predsednik ljudske banke Domenis ter vojaške in civilne oblasti.

Predsednik deželne odbora Berzanti je otvoril ob tej priliki tudi novo tovarno za obdelovanje «piasentinskega» kamna, ki jo je postavila družba Sappt in kateri je predsednik konzorcija kamno-

sekov Marino Laurini izrekel pohvalne besede za iniciativo.

Po slovesni maši v čast sv. Luciji, ki jo je bral msgr. Ferigutti, je predsednik Berzanti skupaj z drugimi zastopniki oblasti obiskal «Friulana marmi».

Po kosilu se je predsednik konzorcija kamnosekov zahvalil predsedniku deželne odbora za udeležbo in tudi poudaril napredek in perspektive, ki jih vidijo v novi tovarni.

Ob koncu je predsednik Esa Di Natale podelil zlato medaljo najstarejšemu kamnoseku, 90 letnemu Scandiniu Germanicu, ki je v svojem življenju delal kot kamnosek v mnogih evropskih državah in zaželel, da bi današnjim kamnosekom ne bilo treba več hoditi po svetu za zaslužkom.

Dr. Berzanti je na koncu še pohvalil razne ekonomske iniciative kamnosekov, ki so potrebne za razvoj tega področja in da se kljubuje emigraciji in poudaril, da se bo dežela odslej še bolj zanimala za kamnoseški sektor.

Iz Terske doline

«Svoboda» Tone Čufar iz Jesenic v Čenti

Pretekli teden je nastopila v dvorani «Margerita» s sodelovanjem čentske folklorne skupine «Chino Ermacora» znana folklorna skupina «Svoboda» Tone Čufar iz Jesenic na Gorenjskem v Sloveniji v prid italijanskim poplavlencem.

Čentska javnost se je odzvala zelo številno. Med intervalom je župan iz Čente geom. Zanutti sporočil prisotnim, da namerava v kratkem tudi skupina jeseniških slikarjev razstavljati svoja dela v Čenti, ki bodo naprodaj, izkupljen denar pa bo šel v prid Firencam, ki so bile letos 4. novembra tako strašno prizatele zaradi poplav.

Ob koncu predstave, ki je izpadla izredno dobro in je navdušila občinstvo, so poklonili jeseniškemu prijatelju simbolično darilo.

Prispevek dežele za javna dela

Prav te dni smo zvedeli za razveseljujočo novico, da je dežela nakazala naši občini 76 milijonov 220 tisoč lir prispevka, da se bodo mogli rešiti nekateri težki finančni problemi. Dežela bo namreč dajala občini vsako leto, in to za 15 let, več kot 5 milijonov lir. Ta vsota bo služila za odplačevanje dolgov, ki jih je občina napravila, ko je vzela posojilo za izvedbo nekaterih nujnih javnih del v letih 1963, 1964 in 1965. Tako bo mogla sedaj občina rešiti nekatere probleme, ki so posebne važnosti za življenje čentske skupnosti.

AHTEN

Potrebno je urediti strugo Maline

Struga hudournika Maline, ki teče skozi Ahten, se je po teh zadnjih nalivih zopet dvignila, ker je voda prinesla s seboj prod in drugo navlako. Struga je postala tako plitka, da bi voda prišla do prvih hiš že po treh ali štirih urah dežja.

Po velikih povodnjah leta 1958 so sicer napravili rečni nasip, a tudi se sedaj zopet boje, da se bo danes ali jutri spet ponovila strašna katastrofa. Sedaj, ko je država dodelila tako velike vsote za ureditev rek in hudournikov, ljudje upajo, da bo v ta seznam vključena tudi Malina in da bodo dela kmalu izvedli in tako preprečili, da nastane še večja škoda.

Brdo v Terski dolini

Iz občinske seje

Na zadnji občinski seji so med drugim dali nalogo inž. Barazzutti iz Vidma, da napravi načrt za gradnjo ceste Njivica-Brdo, za kar imajo na razpolago 30 milijonov lir.

Sprejeli so tudi načrt za 3 milijone 500 tisoč lir za popravilo ceste, ki jih je poškodovano lanske neurje. Potrdili so tudi tarifo trošarinskega davka za leto 1967.

Ob koncu so še razpravljali, naj se čim prej uredi vse potrebno, da se naj Učja, ki sedaj spada pod občino Rezijska, odcepi od sedanje obine in priključi k Brdu. Očina Brdo je uredila vse po-

trebno še leta 1963 in sedaj ne čaka drugega kot da pristojne oblasti izdajo dekret.

Ni pozabila domačega kraja

V Loki pri Zidanem mostu v Sloveniji je te dni obhajala svojo 80-letnico starosti Angela Sušin rojena Negro, doma iz Zavrha. V Loko oziroma Račico pri Zidanem mostu je prišla še leta 1888 s svojimi starši kot dveletna deklica. Njena družina se je preselila v te kraje, ko je Avstrija gradila železnico, ki vozi v Zidani most. Čeprav živi že toliko let v Sloveniji, ni čisto pozabila domačega terskega narečja, ki ga je vedno govorila s starši, dokler so bili živi. Zelo rada prebira tudi Matajur, ker prinese vedno kakšno novico iz «njenih» krajev. Pisala nam je, naj preko našega lista posredujemo lepe pozdrave in novoletne čestitke vsem domačim v Zavrhu, posebno pa «Zambonovim», v kateri hiši je bila rojena.

Iz Rezjanske doline

Nagla smrt

Pretekli teden je nenadoma umrl 77 letni Peter Di Lenardo, imenovan tudi «Pieruka». Odšel je z doma proti Karniji, da bi bil prisoten pri krstu svojega pravnuka. Nenadoma mu je prišlo slabo in je takoj umrl, ker ga je zadela srčna paraliza. Njegovega pogreba se je udeležila velika množica ljudi ter župan iz Rezijske in Rezijute, kar je dokaz, da je bil rajni zelo priljubljen in spoštovan med ljudstvom.

Iz Idrijske doline

Ustanovili so krvno banko

V Prapontnem so pred nedavnim ustanovili krvno banko, h kateri pristopilo trideset članov. Otvoritvene ceremonije so se udeležili tudi župan Bruno Bernardo, ki ga je spremljal občinski tajnik Castagnaviz in občinski zdravnik dr. Piva.

V vodstvo so bili izvoljeni: Sergio Marinig kot predsednik, Alfredo Sgubin podpredsednik, za svetovalec pa so bili izvoljeni Danilo Petruša, Silvano Pizzulin in Giordano Pizzulin, za revizorje računov pa Renzo Duri, Luigi Bernardo in Isidoro Bergamasco.

Člani te nove krvne banke so v preteklosti darovali že 53 litrov krvi.

Za cesto iz Ibane na pokopališče

Ministrstvo za javna dela bo dalo v kratkem odpreti nov delovni kantir v občini Prapотно, da bo zgradil novo cesto, ki bo vezala Ibano s pokopališčem. Stroški za to potrebno javno delo bodo znašali dva milijona 33 tisoč lir. Delovni kantir bo zaposlil za izvedbo tega dela 15 delavcev za 76 dni. Ljudje, posebno pa brezposelni, katerih ima tudi občina Prapотно precej veliko število, komaj pričakujejo, da bodo pričeli z delom, ker bodo tako služili na domačih tleh za nekaj časa vsakdanji kruh.

Koristna polemika o jezikoslovju manjšin

Slovenci v Furlaniji - vedno prisotni v času

Celo v Sovjetski zvezi se zanimajo za slovensko skupnost v videmski pokrajini. V "L'Europeu,, dokumentirani energični in odgovorni glasovi lojalnih italijanskih državljanov, ki govorijo slovensko - Pričevanja in študije slavnih slavistov Sreznjevskega in de Courteneya, ki sta obiskala Rezijo in Beneško Slovenijo

Z zelo velikim zanimanjem smo spremljali v milanskem "L'Europeu" obravnavanje problema etničnih in jezikovnih manjšin v Italiji, problema, ki ga je upravičeno začel v 30. številki letošnjega leta znani učenjak prof. Gustavo Buratti.

V polemično razpravo, če temu lahko tako rečemo, so posegli celo Srbi in Hrvati iz Molisa in seveda, spričo pisma nekega Videmčana, ki je v celoti zanimal obstoj etnično-jezikovne manjšine v videmski pokrajini, tudi pred kratkim glasova dveh naših ljudi, prof. Borisa Pahorja iz Trsta in učitelja Viljema Černa iz Brda (Videm), ki ju problem zanima in katerih glasova sta v celoti iskrena.

Pahor je pisal: «Spoštovani direktor, okroglih sto let je minilo, odkar tvorijo Slovenci v Furlaniji del italijanske države. Optirali so za Italijo zato, ker so uživali kot podaniki Beneške republike široko avtonomijo. Nasprotno pa je že mesec dni po plebiscitu, 22. oktobra 1866., "Giornale di Udine" zahteval italianizacijo Slovencev. Tri leta kasneje je državni komisar poslal županom slovenskih občin okrožnico, ki je prepovedovala uporabo jezika, knjig in cerkvenih besedil v slovenščini. Takšen je bil začetek. In Italija je bila takrat še polna mazzinijevskih idej. Fašizem pa se ni, kot je znano, zadovoljeval samo z okrožnicami.

Logično je bilo torej, da so Slovenci v Furlaniji gojili veliko upanje v republikansko Italijo, nadaljevalko, tako so dejali in še pravijo, najboljšega duha italijanskega preporoda. In znova so bili razočarani. In ob nedavnem obisku predsednika republike in videmski pokrajini so naslovili nanj poslanico, v kateri prosijo, naj jim priznajo ustavne pravice.

Mislil, da bo moralo slej ko prej priti do evolucije, kajti v dobi atomskih bomb gotovo ne bodo branili meja z denacionalizacijo drugojezičnega prebivalstva, ki ima pač to smolo, da na mejah živi ».

Černo pa je takole izrazil svoje mišljenje o tem problemu:

«Dragi direktor, že od leta 1866., od leta aneksije Furlanije k Italiji, so skušali na vsak način asimilirati Slovence v videmski pokrajini; nikoli jim niso priznali šol v materinem jeziku in naša govorica je bila zaničevana in so nam vtepali tako v glavo, da se je tisti, ki je govoril v njej, sramoval svojega rodu in rodne kulture. To je nesmiselno v deželi, ki bi bila rada, kot je naša, demokratska. Pravim v «naši», kajti tudi sam se štejem za Italijana, borim se v italijanski stranki (socialistični) in sem občinski svetovalec svoje občine.

Toda kdo bi utegnil reči: vi ste se bojevali proti nam, prenašali so vas Italijani in pogosto tudi junaki. In kaj s tem? Smo dobri Italijani, ki govorimo slovensko. Morda pa se varščine, predvidene v ustavi, nanašajo samo na tiste državljane, ki se kažejo kot «slabi» Italijani? Videti je, da je tako, z ozirom nesmiseln odgovor nekega ministra (L'Europeo št. 43) in posmehljive informacije beneškega senatorja profesorja Piasentija».

Zdaj pa še nekaj nazorne kronike, ki je že postala zgodovina.

Ismail Ivanovič Sreznjevskij (1812-1880), ugleden filolog in avtor monumentalnega slovarja ruskega jezika, slavist, bibliograf, paleograf in arheolog, profesor politične ekonomije na krakovski univerzi, je 1839. leta začel svoje triletno potovanje po slovenskih deželah, da bi potem ustano-

vil katedro za slovansko filologijo.

Sreznjevskij je prišel v Rezijo in v njej ni samo študiral jezikoslovnih problemov, temveč je preučeval tudi način življenja, družinske in socialne razmere, stopnjo izobrazbe, stare tradicije, igre plesne, način oblačenja in prehrane ter še marsikaj drugega. Vestno nabrano gradivo je tako postalo dragocena žetev novic in informacij o neki civilizaciji, o kateri se je zdelo, da je bila popolnoma izven tujih vplivov.

Že v svojem poročilu v Zborniku oddelka za ruski jezik in književnost carske akademije znanosti (XXI. zvezek, 1881.) trdi, da naseljujejo Rezijo Rezijani, Beneško Slovenijo pa Slovenci, ki so do 1796. leta spadali pod Benetke. Potem Sreznjevskij podrobnije poroča o Rezijanih, govori o njihovem zunanjem videzu, nava-

dah in zaključuje: «Zalostno in otožno je objokovati usodo teh «Slovencev». «Po Sreznjevskem je ob njegovem obisku v furlanskih hribih prebivalo tam približno 19.000 «Slovencev».

O slovenski manjšini v Furlaniji je pisal tudi spominski zbornik o filologu de Courteneyu, ki ga je izdala Sovjetska akademija znanosti ob tridesetletnici de Courteneyeve smrti 1960. leta. Omenjena publikacija omenja tudi študijo prof. Gianfranca d'Aronca iz Vidma in Milka Matičetova iz Ljubljane «Folklorna anketa v Furlaniji 1946. leta: odgovori slovenskih šolarjev».

Prof. D'Aronco, univerzitetni docent, je pred kakimi tridesetimi leti pisal, da obstoja v videmski pokrajini kakih 40.000 Slovencev, dokler ni pred tremi leti z nerazumljivo lahkotnostjo spremenil svojega mišljenja. Zdaj

namreč poskuša na straneh svoje revije, «Nuovo Friuli», ki jo ureja, prepričati svoje bralce, da v videmski pokrajini od Slovencev ni ostalo prav ničesar. Pa tudi minister De Medici trdi, da je od nas Slovencev v teh krajih ostalo samo ljudstvo, ki govori slovansko narečje.

Na tem mestu bi bilo treba govoriti še posebej o velikem filologu in slavistu Baudoinu de Courteneyu, ki je nemalo svojih znanstvenih prizadevanj in raziskav posvetil prav Reziji in Beneški Sloveniji saj je tod potoval in proučeval najzahodnejše slovanske jezike in dialekte. O svojih dognanjih in raziskavah je govoril 1878. leta na svetovnem orientalističnem kongresu v Firencah, poleg tega pa je objavil celo vrsto znanstvenih del o filologiji, etnografiji in etnologiji Rezije in Beneške Slovenije.

Bilanca dogodkov v letu 1966

Svet je v letošnjem letu, kljub vojni v Južnem Vietnamu, naredil nekaj novih, pomembnih korakov naprej. Leto 1966. bo ostalo v zgodovini zapisano kot leto, v katerem so Združeni narodi odigrali pomembno vlogo, saj sodi sporazum o miroljubnem izkoriščanju vesolja in prepovedi pošiljanja atomskega orožja v vesolje ne dvomno največji in najdalekosežnejši dogodek tega leta. Hkrati pa nas to navdaja z grenkim spoznanjem, da je trenutno, žal, mnogo lažje doseči soglasje v vesolju, na nebu, kot pa na Zemlji.

V letošnjem letu se je spet povečala družina združenih narodov z novimi, samostojnimi in neodvisnimi državami, kar priča o nenehnem razpadanju in izginotju kolonialnega sveta, ki mu, nedvomno, bijejo zadnje ure. Upor belih doseljencev v Rodeziji je sicer prišel tudi pred Združene narode, vendar je vprašanje, ali bodo gospodarske sankcije OZN dovolj uspešne za odstranitev Smi-

thovega režima ali pa bomo v Rodeziji lahko kmalu pričali novemu vojnemu žarišču.

Tudi Sovjetska zveza je v tem letu pokazala odločno voljo po miru in miroljubnem sožitju. Kosičinov obisk v Franciji in Turčiji je pokazal, da se evropske zadeve urejajo po mirni poti, poti sporazumov, medsebojnega razumevanja, spoštovanja in vsestranskega sodelovanja. Tudi nova vlada v Zahodni Nemčiji vzbuja upanje, da se bo zahodnonemška, doslej toga in pristranska politika, končno zganila in ugotovila, da se svet le spreminja in gre naprej.

Manj kot z Evropo smo lahko zadovoljni z Azijo. Vietnamska vojna je na nevarnem robu, da bi se utegnili razširiti v večji spopad, nedavno divjaško bombardiranje Hanoia pa je pretreslo ves svet in Američani so v tem pogledu ostali osamljeni. Pozivi za mir v Vietnamu prihajajo z vseh strani sveta in tudi papež Pavel VI. ie v svoji božični poslanici odloč-

no pozval k podaljšanju božičnega in novoletnega premirja v Vietnamu, ter k začetku mirovnih pogajanj, da bi čim prej končali s to umazano, divjaško in nepopularno vojno.

Italijansko-jugoslovanski politični, gospodarski in kulturni odnosi so se tudi v tem letu razvijali v zadovoljstvo obeh strani. Povečana blagovna izmenjava, ukinitve vizumov, čedalje številnejši prehodi čez mejo z obeh strani so morda dovolj prepričljiv dokaz, da je jugoslovanskoitalijanske meja danes morda ena najbolj odprtih meja v Evropi in v resnici meja miru in prijateljstva.

KRATKE DOMAČE NOVICE

Polnočna maša zadnjega dne v letu na vrhu Matajurja

Opolnoči na zadnjega dne v letu bo župnik iz Matajurja g. Pasquale Guyon bral v cerkvi, ki je bila pred nekaj leti zgrajena na vrhu Matajurja, zahvalno mašo v slovenskem jeziku za poslavljaljoče se leto. Kdor si bo to noč zaželel miru in zbranosti, naj pride še pred polnočjo v vas Matajur, odkoder se bo potem razvila procesija z baklami proti vrhu. Po končanem cerkvenem obredu se bodo izletniki in romarji zbrali v gostilni «Rifugio Cividale».

Umrl je najstarejši mož Nadiške doline

Pretekli teden smo položili k zadnjemu počitku najstarejšega moža Nadiške doline ali celo vse Beneške Slovenije in sicer Valentina Golopa iz Trčmuna. Star je bil 98 let.

V Trčmuni, ki leži visoko v bregu, je bilo še do nedavnega precej ljudi, ki so se približevali stotemu letu starosti, potem je pa kar naenkrat vse pobralo enega za drugim. Sedaj je najstarejša žena v vasi 94 letna Katarina Ruchin, ki je še izredno čila in delovna žena.

Delovni center za cesto v Jeronišče

Občini Sovodnje je ministrstvo za javna dela dodelilo dva milijona lir prispevka za dograditev ce-

iz prve strani

Še živa upanja

Slovenec predsednik italijanske republike Giuseppe Saragat, ki je 20. oktobra t.l. na občinskem sedenju v Čedadu osebno zagotovil direktno zanimanje za Nadiške doline.

Ali bo res kaj pomagalo obljubljenemu zanimanju predsednika italijanske republike? Če se upošteva visoko odgovorno mesto, ki ga zaveza in njegovo borbena preteklost v korist delavskega razreda in za nov svet, v katerem naj bi vladala svoboda, pravičnost, napredek, enakost in mir, se ne bi smelo odgovoriti drugače kot z «da».

In v resnici se je po obljubah predsednika Saragata — obljube, ki jih potrjuje tudi brzojavka čedadskemu županu po povratku v Rim — upanje ponovno rodilo in postalo tudi bolj živo v srcu vsakega slovensko govorečega človeka.

Potemtakem ne ostane drugega kot čakati in ugotavljati, če je za ozemlje videmske pokrajine leto 1967 veliko pričakovano leto «uradnega popravila» s strani vseh in v prvi vrsti s strani republike, ki temelji na delu. To popravilo obstoji predvsem v resničnem priznanju naše skupnosti in vseh pravic, na katere se sklicuje republikanska ustava z ozirom na narodne in jezikovne manjšine ter v takojšnji in zadostni finančni pomoči oziroma tolikšni, da bi bila zagotovljena resnična ekonomska in socialna obnova.

Toliko bolj, ker je v Beneški Sloveniji še vse ali skoraj vse za napraviti ali urediti: šole, otroški vrtci, ljudske hiše, obrečni nasipi, ceste, zadržni hlevi, vodovodi, kanalizacije, dvig živinoreje, pogozdovanje in drugo.

Seveda bi bile v nekaterih prikladnih krajih možnosti, da bi se zgradile tovarne, ki bi mogle odgovarjati lokalnim zahtevam. V drugih krajih naj bi se pa ustvarile klimatične, poletne in zimske postojanke s primernimi gostinskimi in športnimi napravami, za katere turisti ne bi mogli ostati indiferentni, saj so naši kraji tudi privlačni, ker nudijo prekrasne panorame, podzemeljske jame, izvire rek, zelene doline, gozdove, gradove in neštete umetniške, zgodovinske in folklorne posebnosti.

ste, ki bo vezala Sovodnje z Jeroniščem. Na delo bodo vzeli 25 delavcev za 50 delovnih dni.

Fojda

Važni sklepi občinskega sveta

Občinski svet, ki se je sestal pretekli teden, je med drugim sprejel tudi tarifo za trošarinski davek za leto 1967, relativne superkontribucije in kolavdiranje za centralno kurjavo v osnovni šoli v Podcerkvi. Sprejeli so tudi sklep, da bo občina vzela dva milijona in 700 tisoč lir posojila za gradnjo občinskega ambulatorija v Čampeju in 5 milijonov 800 tisoč lir za gradnjo novega pokopališča v Ronkih. Nazadnje je svet tudi sklenil, da bodo razširili električno mrežo javne razsvetljave na občinskem teritoriju in da bodo za izvedbo tega dela prosili za deželno podporo. Sejo so zaključili z imenovanjem revizorjev računov za leto 1966.

ČEDAD

Praznik vina

Tradicionalni praznik vina, ki se vsako leto vrši v Čedadu, da lokalni pridelovalci razstavijo svoja najboljša vina, se bo prihodnje leto vršil v dneh 27., 28. in 29. maja. Za razstavo se je že prijavilo več kvalificiranih vinogradnikov iz Furlanije in Goriškega.

PROBLEM, KI NI ŠE REŠEN

Rezija noče odstopiti Učje občini Brdo, toda Učja mora priti do sape

Pred leti so prišli že tako daleč, da se je zdelo, da je odcepitev Učje od občine Rezije gotova - Sedaj se zopet govori o tem problemu - Naj bi uredili gorsko pot preko Muzcev, ki veže Učjo z dolino Rezije

Pred nekaj leti so prebivalci Učje, ki leži visoko v hribih pod Muškim pogorjem, hoteli, kot bi lahko rekli, zamenjati gospodarja, ker jim občina, kamor pripadajo, takrat ni hotela izvesti nekaj nujnih javnih del, med katerimi napeljava električne luči, vodovoda, otroškega vrtca. Takrat so zato ljudje iz Učje želeli, da bi se odcepili od Rezije in da bi se priključili k občini Brdo in so v ta namen napravili tudi več prošelj na pristojne oblasti videmske pokrajine.

Učja v resnici gravitira na Tersko dolino in sicer na občino Brdo, katero so tudi prosili, da bi jih vzela pod svojo upravo, čeprav so navezani na Rezijo in njene etnične in jezikovne tradicije, za katere menijo nekateri učenjaki, da so ruskega izvora, nekateri pa celo turanskega.

Takrat je občinski svet vso to zadevo potisnil s tem, da je dal izvesti celo vrsto javnih del. Sedaj pa — in sicer v četrtek 15. t.m. — se je občinski svet iz Brda zopet dotaknil problema Učje, kar znači, da ta problem še ni bil rešen. Bili smo zares presenečeni.

Brez dvoma hoče občina Rezija preprečiti neprijetnosti, kakršne je trpela, naj navedemo primer, svoj čas Latisana, ko je postal Lignano, potem ko je dala zanj vse svoje finančne razpoložljivosti, samostojna občina.

Na vsak način so razlogi prebivalcev Učje, da bi se odcepili od Rezije in se priključili k Brdu, upravičeni. V resnici morajo prebivalci Učje — ki ima sedaj obmejni prehod prve kategorije, a njeni ljudje so zlasti v zimskem času dostikrat izolirani od ostalega sveta in izpostavljeni nevarnostim, da jih podsujejo plazovi — iti po zdravniku ali babico, ker je veriga Muzcev skoraj vedno neprehodna, v Njivico v občini Brdo ali pa v Čento.

Ljudem iz Učje ni nikakor mogoče, v nujnih primerih, da bi šli na sedež lastne občine preko Muzcev. In kdor hoče dobiti od občine, ki ima svoj sedež v Ravenci, kakšen dokument ali urediti kakšno drugo zadevo, mora prevoziti, če gre po cesti, celih 70 kilometrov, kajti podatki se mora najprej v Čento, nato v Rtnji, Humin, Pušjo ves, Reziju in šele nato kreniti v dolino Rezije. Po strmi gorski poti preko Muškega pogorja ne morejo v zimskem času v Ravenco, ker je neprehodna in nevarna, saj je že več kot kakšen na tej poti omagal in zmrznil.

Ko smo srečali neko ženo in jo glede te zadeve povprašali, nam je odgovorila tako-le: «Iti v Ravenco

preko Muzcev ni kar tako. Jaz sem to pot poizkusila enkrat, a sem se takoj vrnila nazaj, ko sem prodala v Osojanih, prvi vasi v dolini Rezije, kar sem imela v košu. Ta pot je terjala že nič koliko življenj, kot mi je pripovedoval moj stari oče. Kar se jaz spominjam je zadnji na tej poti izgubil življenje nek družinski oče, ki je šel na občino v Ravenco naznanjat rojstvo svojega šestega otroka. Šel je po tej poti, ker je že potekal rok za prijavo in se je onemogel zaradi prevelikega napora zgrudil na tla in ga je potem ponoči zamedel visok sneg. Našli so ga šele več dni kasneje».

Govorili smo tudi z nekim možem, emigrantom, ki je prišel domov iz Švice, da bo preživel v Učji v krogu svojih domačih zimske počitnice. Povedal nam je to-le:

«Na vsak način bi bilo prav, tudi če bodo Učjo priključili k občini Brdo, da bi uredili pot, ki vodi preko Muzcev v dolino Rezije in sicer v Osojane, ki leže na južni strani reke Rezije, ki reže dolino od vzhoda proti zahodu v dvoje».

Tudi to, kar nam je povedal emigrant, bi bilo vsekakor treba upoštevati in napraviti vse mogoče, da bi bilo ljudem iz Učje življenje manj težko in manj pusto.

V SREDNJI EVROPI PRIČENJA PRIMANJKOVATI DELA

Zaposlitev južneevropskih in severnoevropskih delavcev po srednjeevropskih deželah, ki je zadnjih pet let naglo naraščala, pričena upadati. Srednjeevropske dežele jim niso več v stanju nuditi toliko zaposlitve, kot so je bile v zadnjih letih. Kakor ugotavlja organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj v Evropi, se pogoji za zaposlitev tuje delovne sile v Angliji, Franciji, Švici, Belgiji, Nizozemski, Zahodni Nemčiji in Avstriji naglo slabšajo. Po slabšanju teh pogojev ne povzroča le skrbi OECD, marveč tudi deželam, iz katerih hodijo njihovi prebivalci na delo v srednjeevropske dežele, ker njihovo gospodarstvo še ni dovolj razvito, da bi lahko zaposlilo njihovo prebivalstvo.

Nič manj skrbi pa ta razvoj ne povzroča srednjeevropskim deželam, za katere so južneevropski delavci predstavljali dobrodošlo delovno silo, ki so jo proti razmeroma nizkim zaslužkom zaposlili pri težjih, nevarnejših in slabših delih. Kakšen obseg je zavzelo število takih delavcev v Srednji Evropi, razvidimo iz tega, da je samo iz Italije v inozemstvu zaposlenih okoli 1,75 milijona delavcev. Iz Španije dela 750.000 delavcev v inozemstvu, iz Grčije 200.000, iz Portugalske, Jugoslavije in Turčije pa 350.000. V Švici in Luxemburgu je n. pr. vsak tretji delavec tujec.

Zadnje čase po srednjeevropskih državah število razpoložljivih delovnih mest pada, brezposelnost pa narašča. Velika Britanija ima okoli pol milijona ljudi brezposelnih, v Zahodni Nemčiji je število nezasedenih delovnih mest letos nazadovalo za 300.000. V Franciji pa se število brezposelnih giblje med 200.000 in 400.000. Nazadovanje števila razpoložljivih delovnih mest pa ugotavljajo tudi v Švici, Luxemburgu in v Belgiji ter na Nizozemskem.

Po vseh teh deželah sindikati pritiskajo na vlade, naj omejijo dotok tuje delovne sile. K temu pa jih poleg tega sili že sam razvoj racionalizacije in modernizacije industrijskih podjetij ter stagnacija v promovništvu in v kovinski industriji. Iz teh razlogov so nekatere države Srednje Evrope že omejile priliv inozemskih delavcev, druge pa so na poti k temu. Nizozemska je že objavila, da v prihodnje ne

bo trpela novega pritoka inozemskih delavcev. Do podobne odločitve je prišla tudi švicarska vlada. Tudi Avstrija je v zadnjem sporazumu med gospodarsko zbornico in sindikalno zvezo predvidela možnost omejitve zaposlitve tujih delavcev.

Prihodnje leto družinska doklada tudi za kmete

Te dni je minister za delo Bosco najavil komisiji za delo pri poslanski zbornici, da bo prihodnje leto (1967) uvedena družinska doklada za neposredne obdelovalce, splovinarje in kolone. Minister je naglasil, da je vprašanje družinske doklade kmetovalcem silno zapleteno: v preostalih gospodarskih panogah plačujejo prispevke za družinsko doklado odvisnim delavcem sama podjetja ustreznim blagajnam, toda kako financirati podeljevanje družinske doklade samostojnim delavcem, kakor so neposredni obdelovalci, splovinarji in koloni? Že leta 1965 je sklad za socialno skrbstvo razdelil med neposredne obdelovalce, splovinarje in kolone za njihovo pokojnino skoro 200 milijard lir proti 14 milijardam in 443 milijonom lir prispevkov, toda sklad za družinske doklade prav zares ni bogat. Minister je nadalje naglasil, da bo treba premostiti zaradi vsega tega velike težave. Tako bo priznana prvo leto (1967) družinska doklada samo otrokom neposrednih obdelovalcev, splovinarjev in kolonov, ne pa tudi ostalim družinskim članom (ženam, staršem), šele kasneje jo bodo razširili na druge družinske člane.

Italijansko - jugoslovanski sporazum o znanstvenem sodelovanju

Te dni so v Beogradu podpisali sporazum o znanstvenem sodelovanju med Italijo in Jugoslavijo. Sporazum sta podpisala Giuseppe Lupis, državni podtajnik v italijanskem zunanjem ministrstvu in namestnik državnega tajnika za zunanje zadeve Miša Pavičević. Sporazum predvideva izboljšanje znanstvenega sodelovanja na področju raziskav, ki je v tesni zvezi z gospodarskim razvojem obeh držav. Izboljšanje tehničnega sodelovanja je posebno pomembno za predelovalno, gradbeno industrijo in rudarstvo, kakor tudi proizvodnjo energije, nadalje za kmetijstvo, oceanografijo, zveze, prevoz zdravstveno in organizacijo dela. Sporazum omogoča olajšave pri organiziranju tečajev, seminarjev in razstav, spodbuja izmenjavo znanstvenih publikacij in filmov, prav tako tudi podeljevanje štipendij za študij in specializacije, nadalje olajšuje izmenjavo izvedencev in znanstvenega gradiva ter spodbuja prizadevanja za skupno raziskovanje obojestranskega pomena. V ta namen bo ustanovljena posebna mešana komisija, ki se bo sestajala enkrat na leto, izmenoma v Rimu in Beogradu.

Varujte sadno drevje pred hudim mrazom

Sadno drevje zmazne po navad zguodaj na pomlad, kar so dnevi sončni an gorki, noči pa marzle. U gorkih dneh se začno pretakati sokovi, hud nočni mraz pa jih ustavi an pozebe. Posebno rado pozebe tisto drevje, ki ni prunojeno an njeso mladike do zime zadostazdrjelile. Dostikrat se tuò vidi že od deleč, ker listje u jeseni ne pade proč, ampak se dougo darži, učasih dok ne pride snjež. Zatuò ne gnojite drevja po juniju al buj pozno. Kaduor gnoji preveč pozno z gnojnicò al drugimi gnojili, ki silijo drevje rasti, lahko računa, de mu bo tisto drevje pozeblo.

Najraš pozebe tisto sadno drevje, ki raste u nizkih an mokrih krajih. Drevje, ki zime na sončnem kraju an u suhi zemlji, po navad lepuo zazdreleje an dobro prežene zimo. Drevje, ki rado pozebe, ima u zemlji po navad preveč dušika an premalo japna, kalija an fosforja. Tajšnemu drevju je trjeba dat japna an ga pognojiti s superfosfatom, s kalijevo soljo al pepelom.

Dostikrat pozebejo na pomlad debela, posebno tam, ki rastejo u sončnem kraju. Tajšno drevje je trjeba zavarovati pred močnim soncem s tjem, de se pokrije debela z daskami, lubjem al s kajšno drugo rečjo. Zlo pomaga, če se konc januarja al u februarju pobjeli deblo japnom. Narbuojš se tuò nardi, če se poškropi use drevo z japnom. Bjela farba proč odganja sončne žarke, de se drevo ne ugreje an začne buj pozno odganjati, kar so noči že buj gorke.

Pozebljene mladike je trjeba porjezat u živo do zdravega lesa. Pozebljen lub na debelu an vejah odstranite an obrjezejte, rano pa dobro zamažejte s cepilno smolo, če pa tiste njemate par rokàh, nucajte dobro predjelano ilovico an po-

vite s starimi cunjami. Buj ki je rana zavita, prej bo ozdravila.

Zakaj svinja snje svoje male praseta?

Uržuhi, de svinja snje svoje male praseta, so lahko različni. Dostikrat se dogodi, de zrastejo mladim praseta zlo ostri zobje an kar sesajo ugriznejo seske. Svinja, ki doji te male, se zavoj tega razjezi an praseta ubije al snje. De se tuò ne bo dogajalo, muorta večkrat pogledat kajšne zobje imajo praseta, ki sesajo an če so ostri, jih poščipecite s klješčami. Nucajte za to djelo narditi tiste klješče, ki so za rut cvekè (žebje).

Največkrat pa snje male praseta tista svinja, ki se ji je dajalo ostanke od mesa al kri. Zatuò naj se brejim svinjam ankul ne daje tistega fuotra an naj se skarbi, se se bo svinja zadost gibala na odpertem an če je muožno tud pasla.

★ Če hočete osvežiti barvo svojih usnjenih rokavic, jih ne operite v vodi oziroma v alkoholu, marveč jih zdrgnite s kruhovo sredico. ★ Krokodilovo in kačje usnje boste oprali z razredčeno milnico, v katero ste vlili malo amoniaka. Potem morate usnje hitro posušiti s krpo. ★ Kadar skušate odstraniti s tkanin mastne madeže, delajte previdno: podložite kos kruha in namočite krpo v alkohol ter z njo namažite madež, ne da bi ga drgnili. Pri tem nenehno premikajte zamazano tkanino.

Alpska modna industrija RADOVLJICA

Almira

z obrati v Radovljici, Lescah in Novi Gorici nudi potrošnikom široko izbiro

MODNIH PLETENIN

v priznanih kvaliteta doma in na tujih tržiščih

ZDRUŽENO PODJETJE

ISKRA Kranj

Organizacija: TOVARNA AVTOELEKTRIČNIH IZDELKOV NOVA GORICA

Priporočila svoje proizvode avtomobilski industriji:

DINAME

ZAGANJALNIKE

VŽIGALNE TULJAVE

MAGNETNE VŽIGALNIKE

NAPETOSTNE REGULATORJE

Kmečka Banka - Banca Agricola

GORICA

Telef. 2206

GORIZIA

Via Morelli 16

GLAS

Glasilo Socialistične zveze delovnega ljudstva za Gorenjsko

želi vsem svojim čitateljem in sodelavcem tu in onkraj meje srečno in uspehov polno novo leto

Na sliki vidimo verigo Muzcev, ki loči Tersko dolino od doline Rezije. Po stezi, ki se vije preko gora, je pozimi nemogoče priti v Ravenco, kjer je sedež občine. Ljudje iz Učje morajo zato, če hočejo na občino po kakšen dokument po kolovozni poti, prevoziti celih 70 km.

Moje prvo srečanje s knjigo

SEDEM BRATOV

Prva knjiga, ki sem jo spoznal in zaljubil, je bila »Robinson«, čudovita zgodba o mornarju, ki je samcat živel na divjem otoku sredi morja. Kadar se spomnim nanjo, jo še danes živo vidim pred seboj. Bila je nekoliko ogo-
ljena, ker je šla skozi mnogo rok. A kar mi jo je najbolj privlačevalo, so bile ilustracije, največ čez celo stran.

V moji mladosti še ni bilo toliko mla-
dinskih knjig, kot jih imate dandanes. Saj niti ne morete vseh prebrati. Knji-
ge, ki so jih krasile podobe, pa so bile
prava bela vrana. In ta »bela vrana«, ki
mi je takrat prišla v roke, je bila prav
zgodba o Robinsonu. Tedaj še nisem
hodil v šolo in nisem znal brati, a sem
se je zaradi ilustracij oklenil z vsem
srcom.

Gledal sem podobe, a vsebinsko mi je
pripovedovala stara mati. Saj tudi ona
ni znala brati, a si je povest zapomni-
la, ko so jo drugi brali. Moj oče je bil
čevljar, moj ded tudi. In ko sta ob
dolgi zimski večeri krpala čevlje, je
moja teta, ki je že hodila v šolo, na
glas brala kako knjigo. Poslušal je ded,
poslušali so oče, mati in babica. In
čudovito je bilo, kako si je prav ba-
bica vse zapomnila. Imela je dober
spomin in mi je zgodbo oživljala od
začetka do konca.

Ob njenih besedah se mi je odpiral
čisto nov, čudovit svet, o katerem
mi dotlej niti malo ni sanjalo. Ne mo-
rem povedati, kako zelo mi je ugajala
pripoved, polna čudovitih dogodivščin.
Vedno znova sem ogledoval podobe in
z odprto knjigo letal za staro materjo.
Zopet in zopet sem jo prosil, naj mi
pripoveduje. Dogodke, na katere so se
nanašale ilustracije, sem že večkrat
slušal, a mi jih nikoli ni bilo zadosti.

Nazadnje se je stara mati naveličala
mojega neprestanega nadlegovanja.
»Nauči se brati in sam beri!« mi je
rekla.

To me je spodbodlo, da sem se na-
učil brati, še preden sem začel hoditi
v šolo. To ni bilo tedaj pri nas nič ta-
ko nenavadnega, da bi se morali temu
čuditi. Moj ded, ki nikoli ni hodil v šolo
— tedaj so bile namreč šole še red-
ke — se je sam naučil brati. Ta ali oni
mu je pokazal črko. Pasel je krave in
nosil v malhi poleg kruha in hrushki
tudi sjar molitvenik, ki mu je nadomeš-
čal abecednik. Tudi moj oče ni hodil v
šolo, a se je od deda naučil branja in
pisanja. Mene je branja naučila mati,
ko je pozimi pri peči pletla nogavice.
Takrat smo že imeli šolo, četudi smo
vanjo hodili skoro uro hoda okoli
obronkov. Ko sem prvič stopil pred
učilnico, nisem imel abecednika samo v
cekarju, ampak tudi v glavi.

Razumeli boste, da je bila prva knji-
ga, ki sem jo v življenju prebral, prav

»Robinson«. In če rečem, da je nisem
prebral samo enkrat, ampak večkrat,
ne vem kolikokrat — se nisem nič zla-
gal. Nobena druga knjiga me ne bi
spremljala tako zvesto kot senca. Ne-
katere njene podobe so mi še danes
živo pred očmi.

A ni bilo dovolj, da sem knjigo samo
bral, ampak sem življenje samotnega
mornarja skušal tudi posnemati. V ska-
lovju nad domačo hišo sem si poiskal
skrit prostor, majhno trato in to je bil
moj otok, ki ga je obdajalo zeleno
grmovje. Ondi sem si iz vej spletel ko-

libo. In četudi sem se bal modrasov in
kačjih pastirjev, sem na tisti trati in
v kolibi preživel po cele ure. Domišljal
sem si, da sem Robinson. To je trajalo
vse poletje do pozne jeseni. Ko je za-
padel sneg, sem se zopet vrnil h knjigi.

Pozneje sem prebral veliko lepih
knjig. Nikoli mi jih ni bilo zadosti.
K branju me je gnala radovednost, vse
bi bil rad vedel, a na Robinsonu nikoli
nisem pozabil. Povezoval me je z naj-
lepšimi spomini na otroška leta. In še
danes mi je toplo pri srcu, kadar mi
zaide v roke.

Jaguar in dež

(Indijanska pravljica)

V neki hiši je bilo ponoči zelo
vroče in zakajeno, ker so ljudje pre-
več kurili na ognjišču. Zato so lju-
dje sredi noči vstali, šli iz hiše, pri-
vezali mreže na drevje pred hišo,
polegli vanje ter spet zaspali. Ne-
daleč od hiše pa je bil jaguar. Sre-
čal ga je dež in ga pozdravil.

»O, svak, kaj počneš tukaj?«
Jaguar je odgovoril:
»Ljudi strašim, ki so pred hišo.«
»Saj se te ne boje, svak«, je re-
kel dež.

Pač, boje se me, zelo se me
boje,« mu je zatrjeval jaguar. »Boš
videl. Tulil bom okrog hiše, ti pa
pojdi bliže in poslušaj, kaj bodo lju-
dje govorili.«

Dež je šel proti hiši in poslušal.
Jaguar je zatulil: »He, he, he, he,
he«. Ljudje so rekli: »Ej, to je ko-
žuž za mojo lovsko torbo«. In spet
je jaguar zatulil: »He, he, he!«.

Dež je prisluškoval. Ljudje so re-
kli: »Jutri bomo s puščicami ustrelili
jaguara.«

Dež je odšel in srečal jaguarja,
ki ga je nečakano vprašal: »Kaj so
rekli, svak?«.

Dež je odvrnil: »Nič! Nič niso
rekli!«.

Tedaj je dejal jaguar: »Kajne, ka-
ko so se bali?«.

Dež ie odvrnil: »Ne! Prav nič se
niso bali. Veš, kaj so rekli? Da si
kožuž za njihove lovске torbe. In
še so rekli, da bodo šli in te s pu-
ščicami ustrelili. Prav nič se te ne

boje. - Boje se mene, da veš!«.

»Kaj?« je rekel jaguar. »Tebe, da
se ljudje boje? Ne, tebe se nihče
ne boji.«

Nato je dejal dež: »Pač, boš vi-
del. Oborožil se bom, da ne boš
mogel reči: ljudje se te ne boje.«
Nato se je dež odpravil, prej pa
je še ukazal jaguarju: »Pojdi k lju-
dem, svak, in poslušaj!«.

Jaguar je šel blizu hiše in sedel
ter prisluškoval. Medtem se je dež
oborožil in nebo se je potemnilo.
Zapihal je močan veter.

Ljudje so zaklicali: »Deževalo
bo!«.

Dež se je bližal in vtilo se je iz-
pod neba, ljudje so pobrali mreže
in zbežali v hišo.

Ko je dež spet srečal jaguarja,
ga je vprašal: »Si videl, svak? Me-
ne se boje, ne tebe.«

In tako je še danes. Ljudje se
boje dežja ne pa jaguarja. — Tako
pravijo Indijanci, ki so mi pripove-
dovali to pravljico.

Volk in kozica

Kozica in volk sta se srečala.
Volk je rekel:

»Pojdiva na tistole goro, tam je
tako lepa trava!«

»Dobro«, je rekla kozica, »pojdi-
va, vendar mi moraš poprej prise-
či, da me ne boš snedel.«

Volk je prisegel in sta šla.
»Joj, kako lepa kozica si ti!« je
rekel volk po poti.

»Jojme, ti me boš snedel.«

»Ne!« je rekel volk, »Saj sem
vendar prisegel!«

Ko sta bila že visoko v gori, je
spet rekel volk:

Joj, kako lepa kozica!«

»Jojme, ti me boš snedel.«

»Da veš«, je rekel volk, »prisega
nič ne velja!«.

Ko sta prišla na goro, se je ko-
zica ustavila na skalnem robu. Volk
je popadel in ji odgriznil pol re-
pa. Kozica je rekla:

»Ko si mi že snedel rep, pahni
me še dol čez rob!«.

Volk si je mislil: Zdaj te imam!
Hotel jo je pahnuti dol, kozica pa se
je odmaknila in čez rob je zletel -
volk.

Pojedli so ga vrani in krokarij

Ljudska iz Stolbice v Reziji
Napisal: Milko Matičetov

V hišici, k je imela eno samo
sobo, je živel sedem bratov. Vsak
je imel svojo posteljo, svoj stol,
svojo žlico, mizo in skledo pa so
imeli eno samo.

Skupno so obdelovali njivo, a pri
hišnem delu so se lepo vrstili, vsak
dan je drugi postelje postiljal, tre-
tji pometal, četrti nasekal drv, pe-
ti kahal, šesti posodo pomival, sed-
mi nogavice sebi in svojim bratom
zakrpal. Ob večerih, ko je luna sijala,
so šli na vas in zapeli tako lepo,
da so dekleta prisluhnila in v kam-
ricah okna odpirala.

Dolgo so živeli v slogi in ljubez-
ni. Najstarejši brat pa je začel raz-
mišljati sam pri sebi:

»Naveličal sem se svojih bratov.
Prvi v spanju smrči, drugi pri jedi
cmoka, tretji grdo gleda, peti sam
s seboj govorim, šesti veliko pojé.
Ne poslušati ne gledati jih ne mo-
rem več.«

»Hišica je premajhna in nič več
ne moremo vsi v njej živeti. Poj-
dite po svetu in se izučite obrti. K
zidarjem naj gre moj prvi brat, moj
drugi brat naj gre k mizarjem, tre-
tji za tesarja, četrti za ključavničar-
ja, peti za kleparja, šesti za ple-
skarja. Ko se izučite, se vrnite in
sezidajte sedem hiš, za vsakega
eno.«

Novo leto

Kole, kole, koledo,
Novo leto je prišlo!
Kar zavijajmo rokave
in premagajmo težave.
Kdor lenobo pase,
trava mu ne rase.
Kole, kole, koledo,
Novo leto je prišlo!
(iz narodne pesmi)

Bratje so vzeli vsak svojo poste-
ljo, stol in žlico in odšli v mesto.
Ostala je le njegova postelja ob ste-
ni, sredi hiše miza, na mizi skleda
in ob njej ena sama žlica.

Sam si je kahal, sam je jedel in
sam v hiši spal. Dnevi so bili dolgi,
zvečer pa, ko je odšel na vas, je
njegovo pesem veter odnesel, da
je ni slišalo nobeno dekle.

Spoznal je, da je samemu težko.
»Moji bratje se bodo vrnili«, se

je tolažil, a jih je čakal zaman. Osta-
li so v mestu, se izučili in si posta-
vili hiše. Vsi so se oženili in imeli
so mnogo otrok. V njihovih hišah
je bilo veliko postelj, veliko stolov
in veliko žlic ob skledi in od jutra
do večera so jih razveseljevali otro-
ci. Sedmi, najstarejši brat pa je v
samoti ostarel in umrl.

LABODICA - NEVESTA

(NORVEŠKA PRAVLJICA)

Nekega dne je šel mladenič na
lov. Tedaj je zagledal tri labode, ki
so se spustili k jezeru. Kako je
ostmel, ko so v travi odložili labod-
ja krila, podobna pajčolanom in so
nato tri snežno bele deklice zapla-
vale v jezeru. Kmalu so stopile na
breg, si nadele labodje peruti in
odletele, odkoder so prišle. Naj-
mlajša in najlepša med njimi pa je
fanta tako očarala, da je odslej noč
in dan mislil le nanjo.

Mladeniceva mati je opazila, da
sina ne veseli več lov in ne kaj dru-
gega, in je skušala dognati, kaj ga
mori. Sin ji je povedal, kaj je videl
in dejal: — Takrat bom spet vesel,
ko bo labodja deklica postala moja
žena.

Tedaj je rekla mati: — Lahko se
ti izpolni želja. Pojdi v četrtek ob
sončnem zahodu k jezeru, kjer si
jo poslednjič videl. Dobro pazi, kam
bodo deklice položile obleko. Vze-
mi njeno obleko in zbeži. Ne bo dol-
go, ko bosta labodici odleteli, tre-
tja deklica pa bo prišla k tebi. Če
hočeš, da bo ostala s teboj, ne daj
ji obleke in četudi te na kolenih
prosi zanj.

Mladenič je storil, kot mu je
svetovala mati. Na četrtek večer
se je skril na jezerski obali. Sled-
njič je sonce zatonilo in ne dolgo,
prileteli so trije labodi in se spu-
stili na breg. Takoj so se spreme-
nili v lepe deklice, ki so odložila
svoja prosojna oblačila v travo in
pohitele preko belega peska v či-
ste valove.

Mladenič je neslišno prišel, vzel
obleko najmlajše in najlepše in jo
skril v grmovje. Kmalu je zagledal,
kako sta odletela dva laboda. Tre-
tja deklica pa je prišla, pokleknila
preden na bela kolena in moledo-
vala, naj ji vrne labodje ogrinjalo.

— Ne je odvrnil mladenič in ogr-
nil deklico s svojim plaščem. Za-
vihtel jo je na svojega belca in
odjezdil domov. Kmalu so prazno-
vali svatbo.

Srečno sta živela in njeni otro-
ci so bili najlepši, kar se jih je kdaj
rodilo.

Preteklo je polnih sedem let. Ko
sta nekega četrтка zvečer legla k
počitku, je mož povedal svoji ženi
— labodici, kako si jo je pridobil.
Prosila je in prosila, dokler ni vzel
iz stare skrinje belo oblačilo, ki ga
ji je skrival sedem let. Komaj ga je
žena prijela, že se je spremenila v
labodico in odletela je skozi odprto
okno. Nikoli več niso videli najlep-
ši otroci svoje matere in mož nikoli
več svoje žene.

JOSIP JURČIČ

SLOVENSKI JANJAČAR

IZ KRAJEV

Narisal: M. BATISTA

45. V prijaznem kotičku, v zatišju med dvema
vrstama grčev, je stal slavní klošter stiški. Tam
je že dolga leta bival Marko Kozjak. Lasje so
mu bili tedaj že osiveli, postava, nekdanj moška
in močna, se je bila sključila in zgrbančila. Naj-
več je pripomogla žalost za sinom, da mu je
starost prezgodal jela lomiti kosti. Menih Marko
je živel sam zase in v svoji bolečini, ki je tudi
čas ni ublažil.

46. Opat Udalrik je z odprto knjigo v rokah
sedel v svoji izbi. Njemu nasproti pri durih je
stal velik mož širokih pleč, ki ga je opat Tila
imenoval: na prvi pogled bi uganil, da je vojak.
»Sinoči smo ujeli neznanega človeka,« pri-
poveduje Til. Zdaj pa trdi hlapec Andrej, ki je
bil poprej v gradu na Kozjaku, da je to taisti ci-
gan, ki je Markovega sina Jurija ugrabil.

47. Menihi se hitro zbero okrog cigana in
ga izprašujejo. Obetajo, da se mu bo veliko pri-
zaneslo, ako pove po pravici; nasproti pa žu-
gajo, da ga dajo neutegoma obesiti, ako ne pove
vse po pravici.
Cigan je sicer priznal, da je dečka odpeljal,
a več noče povedati, le z men'hom Kozjakom
hoče na samem govoriti. Trdi, da bo Marko zanj
prosil in ga odrešil vislic.

48. Marko Kozjak pride iz svoje izbice, Ko
zasliši, da je v smostanu tisti, ki mu je sina
odpeljal, navdahne up očeta, upanje, da je še
mogoče sina dobiti nazaj. Vse naenkrat je hotel
izvedeti od cigana. Cigan pa zašepeta Marku,
da mu je Jurija Peter prodal. Komaj Marko zasli-
ši te besede, zgrne se v omedlevico na tla.
Prestrašen veli opat, naj cigana zapro.

SGUARDO ALL'ANNO CHE MUORE

Si rimane sempre melanconici quando qualcuno che si conosce parte e ci lascia per non più ritornare, e tanto più dispiace e addolora se questo qualcuno ci è stato caro e amico.

Stavolta chi se ne sta andando è l'anno 1966.

Che si può dire di lui? Che cosa ci ha regalato?

Cose liete e meravigliose, ma troppo poche, e cose tremende e impressionanti: tragedie in mare, nel cielo, nelle viscere della terra, sulle ferrovie, sulle strade, cataclismi di ogni genere: terremoti, maremoti, cicloni, inondazioni; e, più terrificante di tutto, persistere della inumana, barbara e sanguinosa guerra nel lontano Vietnam dove le forze militari terrestri, navali ed aeree degli Stati Uniti d'America continuano a proditoriamente martoriare quelle povere ma eroiche popolazioni; e quanti gli ospedali, le scuole e le abitazioni colpiti e distrutti; e quanti i bambini selvaggiamente uccisi e quante fumanti rovine dappertutto!

In gennaio, oltre alla sciagurata guerra nel Vietnam che agli americani serve soltanto per collaudare le loro moderne terribili armi, grosse sciagure si sono avute in cielo, in terra e in mare. Soltanto in Italia, sul monte Bianco, le vittime di un aereo indiano di linea sono state 117: tutte disperse a brandelli tra la neve alta più di otto metri. Un altro aereo di linea tedesco è esploso all'aeroporto di Brema: 34 i morti tra cui nove sportivi italiani (sette nuotatori, un allenatore e un radiocronista).

In febbraio conflitti sanguinosi nella Repubblica di S. Domingo. In India la fame falcia migliaia di persone in maggioranza bambini: la Jugoslavia, l'Italia e tanti altri Paesi inviano viveri e medicinali. In una galleria della Val Ticino (Svizzera) — bacino idroelettrico di Robie — perdono la vita 15 operai italiani e 2 vigili del fuoco elvetici. Nel sottosuolo di Kamp Lintfort nella Ruhr muoiono venti minatori.

In marzo dal ponte della Delizia un camion militare precipita sul greto del Tagliamento: 8 i morti e 11 i feriti. A Mosca, prima ancora di decollare, il più grande aeroplano da trasporto del mondo va a sbattere contro dei mucchi di neve scoppiando: 50 i morti. Si trattava del volo inaugurale collegante Mosca e Brasdeville (Congo). Presso Spalato, in Jugoslavia, scontro ferroviario: 30 morti e 26 feriti. In acque africane annegano 15 marinai italiani in seguito all'affondamento del peschereccio «Pinguino».

In aprile il ministro degli esteri sovietico Gromiko si reca a far visita al Papa. A Lima, nel sud America, precipita un aereo: 49 morti.

In maggio a Braka in Bulgaria crolla una diga spazzando via interi villaggi: 96 morti. U. Thant decide di rassegnare le dimissioni da segretario generale delle Nazioni Unite (O.N.U.). Terremoto a Tashkent capitale dello Usbecistan sovietico: 17 morti, 150 feriti, 17 mila famiglie senza tetto.

In agosto terremoti in Anatolia (Turchia orientale) e in Persia: rispettivamente tremila e duemila morti.

In settembre scossa di terremoto nel Pakistan: numerosi morti e feriti. Nelle vicinanze dell'aeroporto di Lubiana scoppia un aereo inglese: 96 morti e 21 feriti.

In ottobre cicloni in Giappone, Cuba, Caraibi, Stati Uniti: distruzioni e centinaia di morti. In Portogallo per spegnere un incendio in un bosco muoiono 40 soldati. Navi affondate, scontri ferroviari, inondazioni. In un piccolo centro minerario del Galles, nella valle di Aberfan (Inghilterra), si sfalda una montagna di detriti di carbone accumulati in un anno: investite varie case e una scuola: circa 200 scolari morti assieme ai loro insegnanti. Si sono fusi a Roma il Partito Socialista Democratico

Italiano e il Partito Socialista Italiano. Nato a Livorno il Partito Comunista Marxista Leninista. Scoppi e incendi in due portaerei della VII flotta statunitense adibita alla guerra contro il Vietnam: rispettivamente 43 e 12 morti, numerosi feriti, elicotteri e aerei distrutti, gravissimi danni. Terremoto in Grecia: morti e feriti. Visita al Friuli (dal 19 al 22) del Presidente della Repubblica italiana on. Giuseppe Saragat: consegnato un indirizzo di saluto e una petizione rivendicativa da parte degli Sloveni della Provincia di Udine durante una sosta a Cividale.

In novembre vengono colpite da violenti nubifragi e alluvionate varie regioni italiane e in particolare modo la Toscana, l'Emilia, il Trentino, il Veneto e il Friuli nel quale ultimo, oltre agli ingenti danni valutati a miliardi, si sono avuti 20 morti (otto a Latisana, invasa per la seconda volta in un anno, dieci in Carnia, compreso il Sindaco di Forni Avoltri geom. Riccardo Romanin, e due a Prata di Pordenone). Il disastro si è verificato nelle prime ore del giorno 4 e si è poi aggravato. Nazionalmente i morti sono stati 105 e i dispersi 13. Danni sensibili anche in Austria (venti morti) e in mi-

nor misura in Jugoslavia, Svizzera e Germania. Precipitato nell'isola di Sikoku in Giappone un aereo: 51 morti comprese 13 coppie di sposi in viaggio di nozze.

A questo punto rivolgiamo gli auguri più affettuosi di un Anno Felice, auguri che non sono di pura consuetudine o di semplice convenienza, ma che sono spontanei, caldi, fraterni; e questi auguri li rivolgiamo a tutti gli Amici della Slavia Friulana, della Val Resia, della Val Canale ed a quanti dei nostri risiedono in altre zone della Provincia di Udine o si trovano lontano, in paesi stranieri a guadagnarsi di che vivere.

Anche per il 1967 « Matajur », che sta per iniziare il suo diciottesimo anno di vita, riconferma il suo deciso, fiero proposito di continuare a lottare senza soste e senza paure o tentennamenti di sorta in difesa dei diritti dei leali cittadini di parlata slovena della Provincia di Udine che, come altrove, non sono mai venuti meno alla fede degli avi e che nel loro cuore hanno sempre mantenuto, e mantengono, vivi i più puri sentimenti legati alle origini, alla storia, al folklore e a ogni altra tradizione della loro e nostra amatissima terra.

FIGURE DELLA NOSTRA TERRA

LUIGI FAJDUTTI

La Slavia Friulana può sentirsi fiera e orgogliosa di molti suoi figli i quali, con il loro ingegno e con le loro opere, hanno tenuto alto il buon nome della loro patria e amatissima terra. E si può ben dire che non c'è stato campo in cui un figlio della Slavia Friulana abbia mancato di inserirsi ed emergere rendendo in tal modo lustro e gloria al paese d'origine.

Dunque anche nel settore ecclesiastico la Slavia Friulana ha visto piazzarsi in prima fila più di qualche suo diletto figlio e tra questi l'indimenticabile Mons. Ivan Trinko, storico, letterato, educatore, artista, e Mons. Luigi Fajdutti, altra figura eccelsa della Slavia Friulana.

Di Mons. Trinko più volte ci siamo occupati collocandolo in certo qual modo al primo posto d'onore. Ora ci occuperemo un po' di Mons. Fajdutti, altra figura eccelsa della Slavia Friulana.

Mons. Fajdutti ebbe il suo momento di massima notorietà durante il periodo che precedette il primo conflitto mondiale (1914-1918). Amato da molti e da molti anche combattuto con velenosa polemica e perfino odiato da elementi che malgrado tutto non potevano non riconoscerli particolari meriti tra cui il coraggio, la fierezza di uomo tutto d'un pezzo e l'invidiabile cultura, Luigi Fajdutti nacque in una frazione di S. Leonardo e precisamente a Scrutto (Skrutovo) l'11 aprile del 1861. La sua famiglia era oriunda (1700) da Canal di Grivò appartenente al Comune di Faedis (Foida).

Già dalla fanciullezza manifestò intelligenza sveglia e grande forza di volontà. Attratto dalla vocazione religiosa, il Fajdutti abbracciò decisamente la carriera sacerdotale. I primi studi li compì con il massimo profitto nel Seminario di Udine che poi abbandonò per completarli nel Seminario di Gorizia; e fu mentre stava maggiormente dedicandosi allo studio della teologia che egli (1882) chiese ed ottenne la cittadinanza austriaca: un passo che gli fu aspramente rimproverato da molti.

Consacrato sacerdote il 7 giugno 1884, il Fajdutti si trasferì all'Istituto S. Agostino di Vienna ove in quella Università conseguì a pieni voti la laurea in teologia.

Nel 1889 il Fajdutti a Gorizia è già docente nella Cattedra di Antico Testamento mentre un anno dopo cominciò a occuparsi dell'Azione Cattolica; e in quel tempo egli era anche segretario del Principe

Arcivescovo di Gorizia e Direttore Spirituale del Seminario locale.

Però più che all'insegnamento egli si sentiva attratto dal movimento politico; e fu proprio l'assidua attività propagandistica a far rilevare in lui doti di capace ed esperto uomo politico; e lo stesso appoggio delle autorità austriache gli giovò a crearsi un ambiente favorevole nell'ambiente friulano allora ancora soggetto alla casa regnante asburgica. Quando nel 1900 l'imperatore d'Austria visitò Gorizia, il Fajdutti venne insignito della Croce di Cavaliere.

Fondatore e capo del Partito Cattolico Popolare Friulano, il Fajdutti, precorrendo i tempi, propugnò il cooperativismo dando vita a organismi di mestiere ed a cooperative operaie.

Intervenendo deciso quale direttore de «L'Eco del Litorale» nel dibattito sul problema delle nazionalità, Mons. Fajdutti sostenne il principio della piena autonomia dei popoli; e ciò sospinse i massimi dirigenti del Partito Cattolico a invitare i deputati al Parlamento austriaco a «sollecitare la costituzione del Consiglio Nazionale per i friulani in Austria». Ed i citati deputati, sulla spinta dell'autorevole voce di Mons. Fajdutti, reclamarono in pieno Parlamento austriaco «la piena libertà di autodeterminazione del popolo friulano sulle sue sorti future, qualora nelle trattative internazionali si volesse procedere a qualsiasi mutamento nella sua pertinenza statale».

L'idea era nuova e ardita, e, perché no, pericolosa se si considera il pugno di ferro usato contro ogni minoranza dai governanti austriaci. Oggi la questione dell'autonomia è ancora di attualità.

Crollato l'impero asburgico, Mons. Fajdutti vide svanire ogni suo piano di conquista politica e sociale a favore della gente che amava; e fu così che si ritirò dalla politica. Il grande figlio della Slavia Friulana ebbe la grande meritissima e lusinghiera soddisfazione di essere nominato Nunzio Apostolico in Finlandia e per parecchio risiedette, stimato e venerato, a Kraunas.

Minato da un male incurabile venne ricoverato nell'ospedale «Santa Elisabetta» di Königsberg capitale della Prussia Orientale ove il 18 dicembre 1931, in odore di santità, esalò il suo ultimo respiro tra il compianto di quanti lo amavano e nutrivano per lui la stima più incondizionata e la più alta ammirazione.

SREČNO·NOVO·LETO·ŽELIJO

BUON·ANNO·AUGURANO

Taverna čevljev

TOLMIN

Vse prijatelje slovenske knjige lepo pozdravlja in želi zdravo novo leto

Cankarjeva

Založba

Ljubljana

Kopitarjeva 2

Zdravstveni dom

TOLMIN

NOVA GORICA

Alpkomerc

V naših trgovinah dobite vsakovrstno blago in boste hitro postreženi

Hotel TRIGLAV

SREČNO NOVO LETO 1966 vam želi kolektiv hotela TRIGLAV v KOPRU s svojimi obrati hotel ZUSTERNA, restavracija motel RIZANA in gostišče STADION.

Tekstilna tovarna Okroglica

Izdeluje bombažne tiskane tkanine, kuhinjske brisalke, zavese in namizne prte.

Industrija za izdelavo plastičnih mas

VOLČJA DRAGA pri Novi Gorici

Telefon 3

IZDELUJE RAZNOVRSTNE POLIETILEN IN PVC EMBA LAŽE — BRIZGANJE RAZNOVRSTNIH TEHNIČNIH ARTIKLOV — PROIZVODNJA AKRILATNIH ZOB «POLI-

DENT» IN ARTIKLOV ZA ŠIROKO POTROŠNJO — ZA CENJENA NAROČILA SE PRIPOROČA KOLEKTIV PODJETJA!

TRGOVSKO PODJETJE

TOBAK GORICA

NOVA GORICA

MIZARSTVO

» Istok «

MIREN PRI GORICI

Izdeluje prvovrstno pohištvo in spalne sobe, po naročilu in za izvoz

«SGP» Splošno gradbeno podjetje NOVA GORICA

Gradbeno remontno podjetje BOVEC

SREČNO · NOVO · LETO · ŽELIJO

BUON · ANNO · AUGURANO

Soško Gozdno Gospodarstvo

Tolmin

Brunov Drevored, 11 - Tel. 54,55 - Slovenija-Tolmin

KOLEKTIV SOSKEGA GOZDARSKEGA GOSPODARSTVA z gozdnimi obrati v Ajdovščini, Idriji in Tolminu ter obratom za gozdne naprave in za gozdno mehanizacijo

AZIENDA FORESTALE DELL'ALTO ISONZO con le Filiali di Ajdovščina, Idrija, Tolmin e con il cantiere per la costruzione di attrezzature per la meccanizzazione boschiva

IZVOZ - UVOZ - TEHNIČNA TRGOVINA

BEETHOVNOVA 11 LJUBLJANA

VAM NUDI POD NAJUGODNEJSIMI POGOJI - ZA DEVIZNA SREDSTVA:

- * GRADBENI MATERIAL (cement, opeka, železo, salonitke)
- * GOSPODINJSKE APARATE (štedilniki, pomivalna korita itd.)
- * ŠIVALNE STROJE
- * AUDIO APARATE
- * POHISTVO IN STAVBENO POHISTVO (standardno in po naročilu)

Pri to-vrstnem nakupu ima kupec do 30% popusta.

Vse informacije dobite pri CONTAL, Beethovnova 11, Ljubljana in na predstavništvu CONTAL, Gregorčičeva 7, Maribor

Avtoprevoz Tolmin - Idrija

TOLMIN

s sedežem v Tolminu in poslovnimi enotami v Tolminu, Idriji in Cerknem, opravlja vsakovrstne prevoze v tuzemstvu in inozemstvu po zelo ugodnih cenah. V lastnih avtomehaniških delavnicah opravljamo vsa popravila motornih vozil vseh znamk. Servisi FIAT ZASTAVA, TAM in servis za prodajo goriva z neprekinjenim urnikom dela.

Soške Elektrarne Gorica

NOVA GORICA

TOVARNA PLETENIN

"Angora", Ljubljana

OBRAT **KOBARID**

TOVARNA
IGEL

TIK

KOBARID

IZDELUJE VSEH VRST ROČNIH IGEL IN IGEL ZA ŠIVALNE STROJE, IGLE ZA OBRT IN TEKSTILNO INDUSTRIJO, INJEKCIJSKE IGLE IN DRUGO KOVINSKO GALANTERIJO

PEGIVO NOVA GORICA

NOVA GORICA

Projektbiro Gorica

NOVA GORICA

Tobačna tovarna Ljubljana

POSLOVNA ENOTA TOLMIN

TOLMIN

«KREDA»

SRPENICA

Oblačila

Ideal

NOVA
GORICA

Živinopromet Gorica

NOVA
GORICA

CESTNO PODJETJE V NOVI GORICI

NOVA GORICA

Elektro Gorica

POSLOVNA ENOTA TOLMIN

GOSTINSKO PODJETJE

Hotel Krn

TOLMIN

Idrija

Rudnik živega srebra

Proizvodnja za tuzemstvo in za izvoz: Živo srebro 99,99% - Živosrebrni oksid 98,5%
Železniška postaja Logatec
Telefon IDRIJA 76108

Kmetijska Zadruga

TOLMIN

TRGOVSKO PODJETJE

«Potrošnja»

NOVA GORICA

Državna založba Slovenije

MESTNI TRG 26
LJUBLJANA

S SVOJIMI KNJIGARNAMI V

LJUBLJANI, MARIBORU, CELJU, NA JESENICAH, BLEDU, V LITJI, KOČEVJU, ČRNOMLJU, BREZICAH, TREBNJEM IN RADOVLJICI, KRANJU, ŠKOFJI LOKI, TRZICU, KAMNIKU, KRSKEM

ZAHTEVAJTE PROSPEKTE IN KATALOGE! PRIPOROČA SE UPRAVA

Državne založbe Slovenije,
LJUBLJANA, Mestni trg 26

želi srečno novo leto vsem

BRALCEM «MATAJURJA» IN VSEM LJUBITELJEM SLOVENSKE KNJIGE

Hkrati jih opozarja na najnovejše izdaje:

- * slovenskih pesnikov in pisateljev
- * leposlovna dela sodobnih avtorjev
- * znanstveno in poljudnopoučno literaturo
- * umetniške publikacije in muzikalije
- * jezikovne priročnike in slovarje
- * pisarniške potrebščine in učila

SREČNO · NOVO · LETO · ŽELIJO

BUON · ANNO · AUGURANO

BCKB

BANCA DI CREDITO DI TRIESTE

S. P. A.

TRŽAŠKA KREDITNA BANKA

GLAVNICA LIR 600.000.000 - VPLAČANIH LIR 180.000.000

TRST - ULICA FABIO FILZI ŠT. 10

TELEFON ŠT. 38-101

BRZOJAVNI NASLOV: BANKRED

Podjetje za

PTT promet

Pošta - Telegraf in Telefon

NOVA GORICA

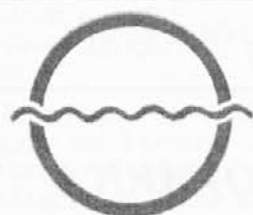
želi veselo, uspehov polno
in srečno novo leto

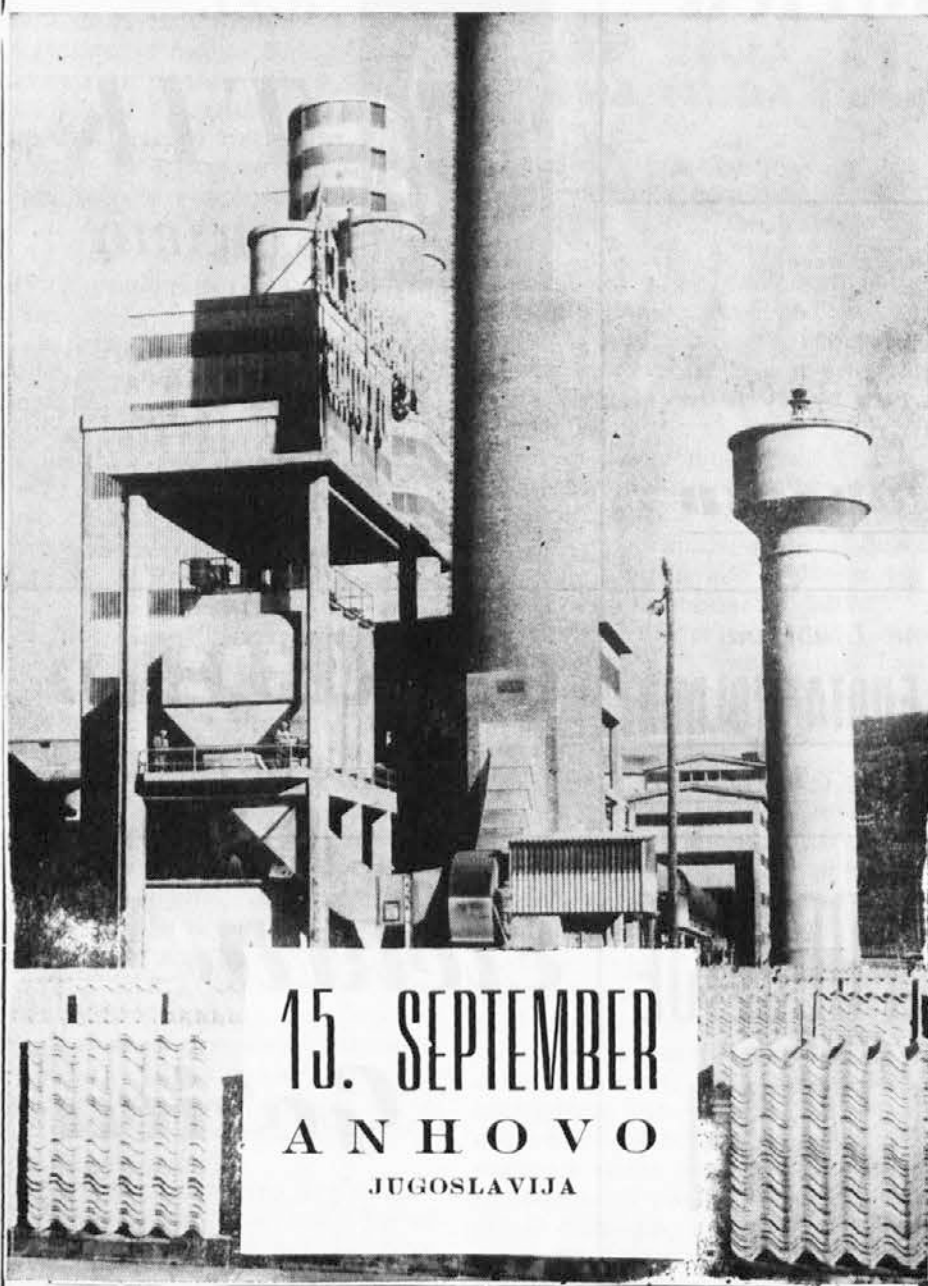
porge i migliori auguri e formula i voti per un nuovo anno sereno prospero e felice

solari & c/udine spa

industria orologerie speciali
e apparecchi elettromeccanici

**TOVARNA CEMENTA
FABBRICA CEMENTI**

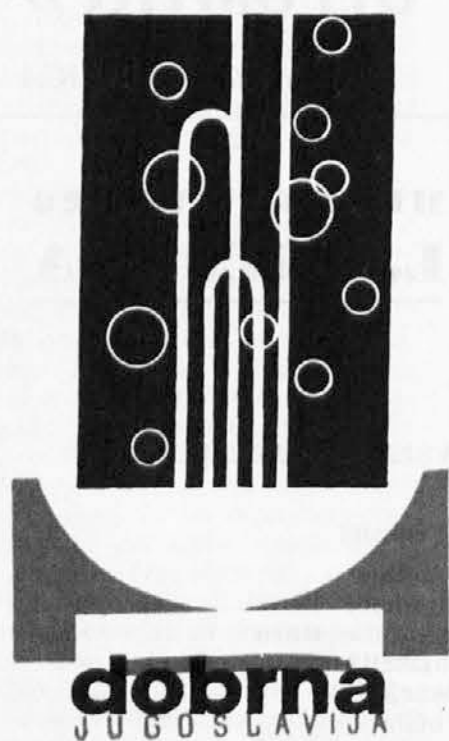

15. SEPTEMBER
ANNOVO
JUGOSLAVIJA

PARK HOTEL GORICA

NOVA GORICA

ZDRAVILIŠČE

dobrna
JUGOSLAVIJA

Mlekarska industrija
Industria per la
lavorazione del latte

Kobarid

(Obč. Tolmin)

Mesarsko podjetje

«Klavnicca»

Industrija mesnih izdelkov

Industria per la lavorazione delle carni

TOLMIN

“VOZILA GORICA”

Izdelava in prodaja specialnih vozil, prikolic, polprikolic, kiper prikolic in cistern za prevoz tekočin s črpalnimi agregati

Costruzione e vendita di speciali mezzi di trasporto, rimorchi di ogni tipo e cisterne per il trasporto liquidi con accessori e pompe

Šempeter pri Novi Gorici

**Kreditna
Banka
in
Hranilnica**

**NOVA
GORICA**

GOSTOL

GORIŠKE STROJNE
TOVARNE IN LIVARNE

**NOVA
GORICA**

TOVARNA POHIŠTVA - NOVA GORICA

